

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็น การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ วิธีการกลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1.1 ประชากรที่ศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 1-4 ในคณะต่าง ๆ ที่อยู่ภายในบริเวณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผังเชิงดอยสุเทพ ประจำปีการศึกษา 2542 ซึ่งมีคณะทางสาย วิทยาศาสตร์และการแพทย์ จำนวน 5 คณะ ได้แก่ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะอุตสาหกรรมเกษตร จำนวน 5,709 คน และคณะทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 6 คณะ ได้แก่ คณะบริหาร ธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะจิตรศิลป์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะ สังคมศาสตร์ จำนวน 7,125 คน รวมมีประชากรทั้งสิ้น 12,834 คน

ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. ในขั้นตอนแรก เป็นการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างให้ได้กลุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวนทั้งสิ้น 12,834 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดประชากรเป็นจำนวน 15,000 คน แล้วได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (อ้างใน ต่าย เชิญณี, 2542, หน้า 118) ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 375 คน

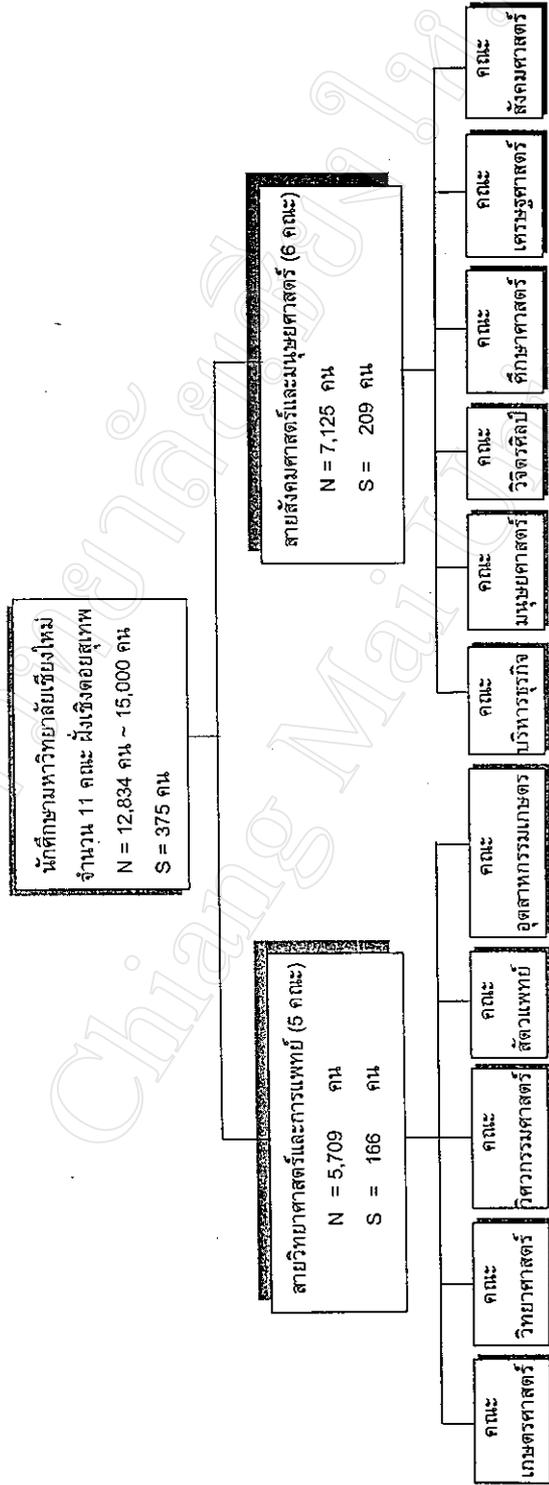
2. ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยจัดกลุ่มคณะสายวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ แล้วเลือกตัวแทนกลุ่มตัวอย่างจากคณะต่าง ๆ ตามสัดส่วนของนักศึกษาแต่ละคณะ โดยใช้วิธีสัดส่วน (Proportion Stratified Sampling) โดยกำหนดให้คณะใดมีนักศึกษามาก ก็จะทำให้สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้นตามลำดับตามแผนภูมิที่ 6 ทั้งนี้ คำนึงถึง ตัวแปรด้าน เพศ อายุ ชั้นปี คณะ และภูมิลำเนาเป็นสำคัญในสัดส่วนใกล้เคียงกัน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยวิธีการแจกตามหอพัก และห้องสมุดกลาง และห้องสมุดคณะต่าง ๆ โดยแจกแบบสอบถามทั้งหมด 375 ชุด และได้รับคืน 345 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.25

ตาราง 1 จำนวนของนักศึกษาคณะต่าง ๆ ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2542

ลำดับที่	คณะ	จำนวน (คน)
	คณะทางสายวิทยาศาสตร์และการแพทย์	5,709
1.	คณะเกษตรศาสตร์	1,199
2.	คณะวิทยาศาสตร์	2,018
3.	คณะวิศวกรรมศาสตร์	1,926
4.	คณะสัตวแพทยศาสตร์	184
5.	คณะอุตสาหกรรมศาสตร์	382
	คณะทางสายสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	7,125
6.	คณะบริหารธุรกิจ	991
7.	คณะมนุษยศาสตร์	1,986
8.	คณะวิจิตรศิลป์	639
9.	คณะศึกษาศาสตร์	1,676
10.	คณะเศรษฐศาสตร์	481
11.	คณะสังคมศาสตร์	1,352
	รวม	12,834

จำนวนประชากร : รายงานสรุปผลการลงทะเบียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ของสำนักทะเบียนและประมวลผล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

S = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ที่มา : Krejcie และ Morgan, 1970 : 607-610

แผนภูมิที่ 6 แสดงการสุ่มตัวอย่างการวิจัย

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) ผู้วิจัยได้เลือก key information จากนักศึกษาโดยอาศัยเกณฑ์ระดับชั้นปี คณะ หอพัก เป็นหลัก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. แบบสอบถามนักศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ที่อยู่อาศัย ชั้นปี คณะ ภูมิลำเนา วิธีการสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สภาพครอบครัว อาชีพผู้ปกครอง รายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของบิดา-มารดา ค่าใช้จ่าย รายจ่ายต่อเดือน รายการค่าใช้จ่าย การแก้ปัญหาทางการเงิน วิธีการเดินทางไปเรียน ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อมีปัญหา ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการ วิธีการ กลไกการปรับตัวทางสังคม ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าของ Likert (Rating Scale) ที่ให้ผู้ตอบประเมินค่าเป็น 5 ระดับ มีข้อความที่เป็นความคิดเห็นเชิงบวกและเชิงลบ โดยกำหนดเกณฑ์น้ำหนักคะแนนของแต่ละตัวเลือก ตามวิธี Arbitrary Weighting Method ดังนี้

ข้อความที่มีลักษณะเชิงบวก มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

ถ้าผู้ตอบตอบว่า	มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	มาก	ให้	4	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	น้อย	ให้	2	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ข้อความที่มีลักษณะเชิงลบ มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

ถ้าผู้ตอบตอบว่า	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	มาก	ให้	2	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	น้อย	ให้	4	คะแนน
ถ้าผู้ตอบตอบว่า	น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยวิธีเดียวกับตอนที่ 3

2. แบบสัมภาษณ์นักศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างข้อคำถามเป็นโครงสร้างคำถามเกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการ และกลไกการปรับตัวทางสังคม และปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเป็นคำถามแบบเปิด เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามนักศึกษา และเลือกเป็นกรณีศึกษาเจาะลึก ซึ่งใช้เป็นตัวอย่างที่ช่วยอธิบาย หรือให้รายละเอียดในแง่มุมที่แบบสอบถามไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้ และช่วยให้การนำเสนอข้อมูลเป็นลักษณะต่อเนื่องของแต่ละตัวแปรที่เกิดขึ้น เป็นลักษณะธรรมชาติของเหตุการณ์ในชีวิตของนักศึกษา สามารถนำข้อมูลไปเชื่อมโยง หรืออธิบายกับข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. แบบสังเกต ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง เพื่อบันทึกสภาพลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกของสังคม พฤติกรรมทั่ว ๆ ไปของกลุ่ม

นักศึกษา กระบวนการวิธีการปรับตัว กลไกการปรับตัว ความสามารถในการปรับตัว และ ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. อุปกรณ์โสตศึกษา ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพกิจกรรม สถานการณ์ บรรยากาศในการเก็บข้อมูล การสร้างความสัมพันธ์ของผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้เป็น ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป เครื่องบันทึกเสียง จะใช้ในโอกาสที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีความพร้อมและเต็มใจให้บันทึกได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเก็บข้อมูลได้รายละเอียดชัดเจนมากขึ้น

5. แบบบันทึกข้อมูล เป็นการบันทึกรายละเอียดจากการสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ ซึ่งช่วยในการเก็บข้อมูลให้ได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้ไม่ลืมและยังช่วยในการเรียบเรียงความคิดในการวางแผนงานต่อไป และยังสามารถสรุปข้อมูลได้เป็นระยะ ๆ ด้วย

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ นโยบาย ระเบียบ คำสั่งของมหาวิทยาลัย รายงานการประชุม รายงานการสัมมนา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์นักศึกษามาใช้ในการสร้างแบบสอบถามด้วย

3.2 สร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยแยกวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็นวัตถุประสงค์ย่อย ประเด็นคำถาม และกำหนดแหล่งข้อมูล วิธีการจัดเก็บข้อมูล วิธีการวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูล ภายใต้บริบทของประเด็นคำถามและวัตถุประสงค์ย่อยนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลจากข้อ 1

3.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยขอความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับนักศึกษา พิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ และนายปรีดา ศิริรังษี

3.4 เมื่อแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามไปทดสอบกับนักศึกษาจำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบเนื้อหา และเมื่อนำมาปรับปรุงแล้ว นำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้วางแผนไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชั้นปีที่ 2 ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกและเก็บแบบสอบถามตามขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง ใช้เวลาประมาณ 1 เดือน โดยแจกแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 375 ชุด และได้กลับคืนมาทั้งหมด 345 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.25 ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัย เพื่อนำไปวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์นักศึกษาชายและหญิง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยเลือกจากนักศึกษาที่มีความพร้อมและเต็มใจที่จะให้ข้อมูล และให้ชกถามรายละเอียด ต่าง ๆ ได้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ จำนวน 20 คน แล้วเลือกเป็นกรณีศึกษา 4 คน

การเลือกกรณีศึกษา ผู้วิจัยจะเลือกนักศึกษา 20 คน ที่ให้สัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากนักศึกษาที่ให้รายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ได้ชัดเจน มีเวลาให้สัมภาษณ์หลายครั้ง และมีความแตกต่างของเพศ ชั้นปี คณะ ภูมิภาค

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล 2 ลักษณะ คือ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา จำนวน 345 ชุด มาจัดหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแปลงสภาพแนวความคิดเห็นหรือตัวแปรที่

ต้องการศึกษา เป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ และกำหนดค่าออกมาเป็นตัวเลข โดยอาศัยการประมวลจากเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS (Statistical Package for The Social Sciences) และสรุปผลการศึกษาวิจัยนำเสนอในรูปแบบลักษณะของการใช้ตาราง ประกอบการพรรณาสถิติ (Descriptive Statistics) ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ โดยการหาค่าความถี่ (frequency) เป็นจำนวนและร้อยละ (percentages) แสดงในรูปตาราง โดยการแยกแยะข้อมูลตามประเด็นในวัตถุประสงค์ เพื่อเขียนรายงาน การวิจัย ซึ่ง ผู้เขียนใช้บรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 วิเคราะห์กระบวนการ วิธีการและกลไกการปรับตัวของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้แก่ ทางด้านการเรียน ด้านกิจกรรม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการเดินทาง ด้านสุขภาพ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และอาจารย์ และความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ โดยการวิเคราะห์หามัชฌิมมาเลขคณิต (Arithmetic mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากค่าคะแนนที่ได้ในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งบุคคลที่ได้ค่าความคิดเห็นเฉลี่ยสูง ย่อมเห็นด้วยมากกว่าบุคคลที่ได้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำ จึงได้กำหนดเกณฑ์ในการเทียบวัดระดับความคิดเห็นไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.49	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.50	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.49	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยการ

วิเคราะห์หา t-test และ One – Way ANOVA ดูค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่เกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการ และกลไกการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษา เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ภาพรวมทั้งหมด โดยจะศึกษาปรากฏการณ์ สถานการณ์ บริบท สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขั้นตอน ช่วงเวลา และการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ โดยการศึกษาแบบองค์รวม ทั้งนี้ ก่อนวิเคราะห์ข้อมูลจะตรวจสอบข้อมูล โดยพิจารณาว่าได้ข้อมูลซ้ำ ๆ กัน หรือเหมือนกัน และข้อมูลนั้นตอบปัญหาของกรอบการวิจัยหรือไม่ โดยจะใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (สุภางค์ จันทวานิช, 2533, 129) ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. แหล่งเวลา ข้อมูลต่างเวลาจะเหมือนกันหรือไม่
2. แหล่งสถานที่ ข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่
3. แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่

หรือไม่

หลังจากตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องแล้ว จะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจัดทำให้เป็นระบบ และหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเขียนรายงานการวิจัยต่อไป